

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania A. L.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

o emeryturę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23 czerwca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 5 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującej się kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 5 grudnia 2018 r. oddalił apelację wniesioną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ś. z dnia 26 kwietnia 2018 r. zmieniającego decyzję organu rentowego z dnia 21 listopada 2017 r. i przyznającego ubezpieczonej A. L. prawo do emerytury od dnia 21 listopada 2017 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 5 grudnia

2018 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego polegającego na konieczności rozstrzygnięcia, czy w związku z ustalaniem przesłanek nabycia ekspektatywy prawa do emerytury według stanu prawnego obowiązującego w dniu 1 stycznia 1999 r. należy uwzględnić przy ustalaniu okresu pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Zdaniem organu rentowego, przyjmowana w orzecznictwie sądowym interpretacja, w myśl której należy odpowiedzieć pozytywnie na powyższe zagadnienie jest obarczona błędami jurydycznymi zarówno w odniesieniu do okresów niewykonywania pracy przed dniem 14 listopada 1991 r. jak i po tej dacie. Obecnie w orzecznictwie sądowym powszechnie reprezentowany jest pogląd oparty na uchwale Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03. Należy jednak podkreślić racjonalność odmiennej wykładni sprowadzającej się do konkluzji, że przepisy obowiązujące w dniu 1 stycznia 1999 r. również uniemożliwiały włączanie wskazanych okresów do stażu pracy szczególnej. Nie można bowiem przeoczyć, że ocena posiadanego stażu pracy szczególnej według przepisów obowiązujących w dniu 1 stycznia 1999 r. oznacza konieczność przyjęcia, że spełnienie warunku 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze ocenia się na podstawie reguł ustalonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., natomiast spełnienie warunku stażu ogólnego (20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn) ustala się na podstawie katalogów zawartych w art. 6 (okresy składkowe) i w art. 7 (okresy nieskładkowe) ustawy emerytalnej.

Zgodnie z § 2 ust. 1 powołanego rozporządzenia Rady Ministrów, okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest zaś wyłącznie okres wykonywania pracy, a nie okres pozostawania w zatrudnieniu tego rodzaju. Do szczególnego stażu ubezpieczeniowego wliczane są tylko okresy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie za pracę (w tym także za urlop wypoczynkowy). Oznacza to niemożność zaliczenia do stażu pracy szczególnej okresu, który nie jest wykonywaniem tej pracy, chociażby miało to miejsce w czasie zatrudnienia, którego przedmiotem jest wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W konsekwencji literalnego odczytania przepisów rozporządzenia uzasadniony jest więc postulat odstąpienia od sięgania do pozagramatycznych i pozasemantycznych metod wykładni oraz zasadne jest przyjęcie zasady, że okres pobierania zasiłku chorobowego nie może być wliczony do stażu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Oczywiście należy zmodyfikować wyrażoną zasadę z uwagi na ustawowo uregulowane wyjątki. Do takich należy zaliczenie do okresów pracy górniczej okresów niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne - art. 50e ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej.

Zdaniem skarżącego, przy wykładni przepisów bezwzględnie obowiązujących analogia do wskazanych wyjątków czy rozszerzająca wykładnia przepisu oparta na podobieństwie sytuacji ubezpieczonych spoza kategorii zawodowych żołnierzy albo osób wykonujących pracę górniczą jest niedopuszczalna - w myśl zasady *exceptiones non sunt extendendae*. Właśnie skutkiem takiej rozszerzającej wykładni jest natomiast włączenie do stażu szczególnego okresu pobierania zasiłku chorobowego. W ujęciu przepisów obowiązujących przed dniem 14 listopada 1991 r. okres pobierania zasiłku chorobowego był okresem zatrudnienia, ale cały okres zatrudnienia (tj. okres pobierania wynagrodzenia za pracę lub zasiłku chorobowego) był wliczany tylko do stażu ogólnego, natomiast staż pracy szczególnego rodzaju liczony był tylko okresem faktycznego wykonywania pracy. Rozporządzenie Rady Ministrów z 1983 r. posługuje się bowiem konsekwentnie pojęciem „okres pracy” na oznaczenie

warunku szczególnego stażu i pojęciem „okres zatrudnienia” na oznaczenie ogólnego stażu ubezpieczeniowego. Wobec powyższego stosowanie rozporządzenia oznacza, że na gruncie ustawy emerytalnej z 1998 r. nie ma możliwości włączenia do stażu pracy szczególnej okresu pobierania zasiłków z ubezpieczenia społecznego poczynając od dnia 14 listopada 1991 r. Uwzględniając, że przepisy rozporządzenia uniemożliwiają zaliczenie do stażu pracy szczególnej okresów pobierania zasiłku chorobowego - zarówno przed 14 listopada 1991 r., jak i po tej dacie, nasuwa się zatem uwaga, że wprowadzenie art. 32 ust. 1a nie stanowi zmiany merytorycznej. Wprowadzenie tego przepisu jest reakcją ustawodawcy na błędną interpretację przepisów dokonywaną przez sądy, polegającą często na mechanicznym stosowaniu uchwał i wyroków Sądu Najwyższego - uzasadnionych, ale wydawanych w specyficznym stanie faktycznym.

W odniesieniu do zasiłku chorobowego takim „wzorcem” jest uchwała Sadu Najwyższego z 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03, w której Sąd Najwyższy stwierdził, że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy pobierania zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy. Należy jednak zauważyć, że uchwała dotyczyła emerytury nauczycielskiej, czyli odrębnego rodzaju emerytury przysługującej na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela (emerytura bez względu na wiek). Mechaniczne, pozbawione skonkretyzowanego kontekstu prawnego przenoszenie przez sądy powszechne do własnych orzeczeń treści uchwały Sądu Najwyższego wydanej w przedstawionej wyżej sytuacji jest, zdaniem organu rentowego, nieuzasadnione i nieuprawnione.

W ocenie skarżącego, rola art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy emerytalnej sprowadza się do potwierdzenia, że od dnia 14 listopada 1991 r. okres pobierania zasiłku chorobowego nabrał niezależnego charakteru. Przestał być elementem pojęcia „okres zatrudnienia” i stał się samodzielnym okresem wliczanym do ogólnego stażu ubezpieczeniowego jako okres nieskładkowy. Przed tą datą okres ten był wliczany do stażu ogólnego jako okres zatrudnienia (składkowy), nie był jednak wliczany do stażu pracy szczególnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu

Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Wypada również dodać, iż nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) ani nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka z 2003 r., nr 13, poz. 5).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Jego uzasadnienie w zakresie, w jakim ma wyjaśnić występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, nie zawiera bowiem takich argumentów, które mogłyby podważyć dotychczasowe stanowisko judykatury, zgodnie z którym wykazanie w dniu 1 stycznia 1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09 OSNP 2011 nr 19-20, poz. 260). Trzeba też podkreślić, że przytoczony pogląd nie jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego odosobniony, gdyż analogiczne

stanowisko w tym samym zakresie Sąd Najwyższy zajął również z wyroku z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11 (LEX nr 989126, a także w postanowieniu z dnia 5 czerwca 2012 r., II UK 35/12, LEX nr 1647022), wyjaśniając dodatkowo, że przyjęte w art. 32 ust. 1a ustawy różnicowanie okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach nawiązuje do daty wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytury i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 107, poz. 450 ze zm.), w której poprzednia definicja okresu pracy w szczególnych warunkach pozostała niezmieniona. Okres tej pracy obejmował zarówno okresy składowe, jak i okresy nieskładowe, jeżeli mieściły się one w okresie wykonywania pracy zgodnie z umową o pracę. Takie stanowisko zajął też Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03 (OSNP 2004 nr 5, poz. 87), stwierdzając, że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy przypadające po dniu wejścia w życie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent. W konsekwencji utrwalił się w judykaturze pogląd, że w art. 32 ust. 1a ustawodawca wprowadził istotną zmianę w stanie prawnym, w którym niemożliwe było w drodze wykładni ustalenie zasady pomijania w okresie ubezpieczenia okresów niezdolności do pracy z powodu choroby, oraz że art. 32 ust. 1a ustawy nie ma zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1 lipca 2004 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 361 oraz II UK 215/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 360 i z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, niepublikowany). Problem zaliczania do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów wcześniejszych (okresów zatrudnienia), sprzed 15 listopada 1991 r., ustawodawca rozstrzygnął natomiast przez wyłączenie ich z regulacji art. 32 ust. 1a ustawy.

Należy zatem uznać, że stanowisko to ma w judykaturze utrwalony charakter, co równocześnie powoduje, że przyjęcie go za podstawę oceny prawnej dokonywanej przez Sąd *meriti* jest w pełni uprawnione i nie wymaga kolejnej analizy Sądu Najwyższego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie zdołał wykazać potrzeby merytorycznego rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów

postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, orzekł jak w sentencji postanowienia.